

**«XV Сағынов оқулары
Білім, ғылым және өндіріс интеграциясы»
атты Халықаралық ғылыми-практикалық
конференциясының
ЕҢБЕКТЕРІ
1-бөлім**

**ТРУДЫ
Международной научно-практической
конференции
«XV Сагиновские чтения.
Интеграция образования, науки и производства»
Часть 1**

**PROCEEDINGS
International scientific and practical conference
« XV Saginov readings.
Integration of education, science and production»
Part 1**

16-17 июня
маусым
june
2023

Қарағанды

СОДЕРЖАНИЕ

Ибатов М.К. Карагандинский Технический Университет имени Абылкаса Сагинова: 70 лет динамичного развития.....	6
--	---

СТРАТЕГИЧЕСКИЕ НАПРАВЛЕНИЯ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ МОДЕРНИЗАЦИИ КАЗАХСТАНА

Abdikarimova A.M., Zhumanbaeva T.K. Peculiarities of the formation of intellectual capital in the organization.....	16
Арманқызы Ж. Шағын және орта кәсіпорындарын инновациялық менеджмент негізінде басқарудың ерекшеліктері.....	19
Аубакирова Г.М., Исатаева Ф.М. Экономические компоненты цифровой трансформации горнодобывающего предприятия.....	22
Әубәкір Л.В., Ванюшина Е.Ю., Валиева О.В. Конкурентоспособность предприятия – механизм обеспечения экономической безопасности..	25
Бакаева М.А., Тажибекова К.Б. ҚР ауыл шаруашылығын мемлекеттік реттеу және қолдау тетігін талдау.....	28
Бирюков В.В., Абдуллоев А.Ж. О необходимости государственной поддержки экспортной деятельности Республики Казахстан.....	31
Бошанова А.С., Тайманова Г.Қ. Алматы өңірінің атмосфералық ауасының ластану деңгейі.....	34
Гарцуева Е.В., Сорокин М.А., Шульгина И.И. Социальный аудит как метод повышения эффективности деятельности предприятия.....	37
Daribekova A.S., Glukhova V. Green economy in the world.....	40
Daribekova N.S., Kasich A.A. State budget revenues countries (on the example of the republic of Kazakhstan).....	43
Дарибекова А.С., Давлатов С.С. Развитие креативной экономики в мире.....	45
Дарибекова Н.С., Нарзуллаева Г.С. Креативное мышление в экономике государств.....	48
Есенбекова Т.И., Стеблякова Л.П. Развитие интернет-торговли в РК.....	51
Ескерова З.А., Муканова А.С. Қазақстан Республикасының гендерлік саясатының қазіргі жағдайы.....	54
Ескерова З.А., Муканова А.С. Еңбек нарығындағы әйелдер кәсіпкерлігі.....	57
Жарылқасынова А.К., Митрофанова Е.А. Қаржы пирамидалары және олардың өмірге әсері.....	60
Жауынбай Ж.Ж. Қызметкерлердің инновациялық белсенділігін бағалау..	63
Жданова Л.Л. Высокотехнологичный сектор стран среднего уровня развития как индикатор конкурентных преимуществ.....	66

ҚР АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫН МЕМЛЕКЕТТІК РЕТТЕУ ЖӘНЕ ҚОЛДАУ ТЕТІГІН ТАЛДАУ

Тәуелсіздік алған сәттен бастап Қазақстан, басқа посткеңестік мемлекеттер сияқты, экономиканы жаңғыртуға және экономиканың барлық секторларын реформалауға кірісті. Нарықтық экономикада аграрлық сала мемлекеттік реттеу мен нарықтық тетіктердің оңтайлы үйлесімін талап етеді, Бұл ауыл шаруашылығындағы және онымен байланысты салалардағы макро - және микроэкономикалық процестерге Мемлекеттік әсер ету практикасын тұрақтандыру және жетілдіру теориясын әзірлеу қажеттілігін туғызады. Аграрлық өндірісті тұрақтандыру жөніндегі іс-шаралар ауыл шаруашылығын мемлекеттік реттеудің әртүрлі әдістерін көздейді. Мемлекеттік реттеудің қазіргі заманғы теориясында жалпы сипаттағы шаралар мен арнайы шараларды бөліп көрсетуге болады (мысалы, жалпы сипаттағы шараларға субсидия беру, мемлекеттік жеңілдікті несиелеу және т.б. жатады).

Ауыл шаруашылығын мемлекеттік қолдау деңгейі мемлекет ауыл шаруашылығына бөлетін қаражат мөлшерімен анықталады және бұл соманың ұлғаюы аграрлық сектордағы жағдайдың жақсаруына әкеледі деген қате түсінік бар. Мемлекеттің бағаны қолдау бағдарламалары әрдайым тиімді бола бермейді, өйткені бұл мәселе экономикалық жүйені өзін-өзі реттеу арқылы шешіледі, мысалы, ауылшаруашылық өндірісінде жұмыс істейтіндердің санын азайту. Осы құралдар топтарына келетін болсақ, агрозық – түлік секторы субъектілерін ақпараттық және консультациялық қамтамасыз ету-мемлекеттік қолдаудың жаппай саласын ерекше атап өткім келеді. Қазіргі уақытта тауар өндірушілердің экономикалық және технологиялық мәселелерде хабардар болуының төмен деңгейі байқалады, осыған байланысты ауыл шаруашылығы өндірісін тиімді жүргізу үшін тауар-өндірушілерге экономикалық және технологиялық сипаттағы ақпараттық қызметтерді оқыту және көрсету мақсаты болып табылатын ақпараттық – консультациялық құрылымдарды кеңейту қажеттілігі туындады.

Тікелей мемлекеттік субсидиялау шараларының қатарына ауылшаруашылық тауар өндірушілерінің пайдасына көмек жатады, ол мыналардан тұрады:

- тікелей муниципалды өтемақы төлемдерінде;
- дүлей зілзаладан келген зиянның болуы үшін төлемдер;
- өндірісті қайта құруға байланысты шығындарға байланысты төлемдер (тұқым аландарының азаюына, малды мәжбүрлеп союға байланысты төлемдер де полиадельфиттік хат болып табылады.).

Сурет 1 - Аграрлық секторды мемлекеттік қолдау шаралары

Ауыл шаруашылығы экономикасын жанама мемлекеттік реттеу шараларына мыналар жатады:

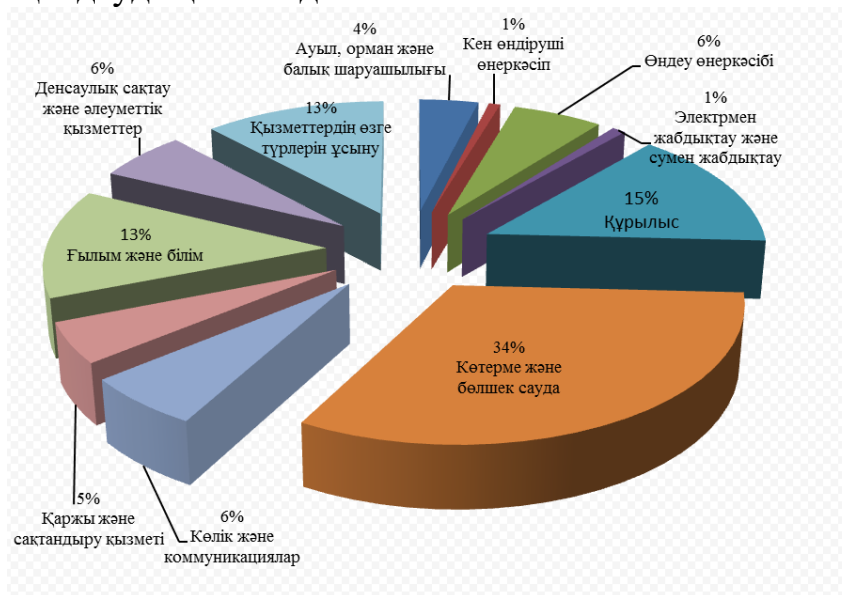
1. Ауыл шаруашылығы өнімдерінің ішкі құнын күшейту, квоталар мен тарифтерді анықтау, азық-түлік тауарларының экспорты мен импортында салықтарды анықтау желісімен азық-түлік саудасына баға белгілеу араласуы.

2. Тыңайтқыштарды, пестицидтерді және жемшөп алуға субсидиялар беру желісі бойынша өндіріс ақшасының түсуіне сәйкес ауыл шаруашылығы тауарын өндірушілердің залалдарын өтеу, сатып алынған несиелер бойынша пайыздарды төлеу, мүлікті сақтандыру бойынша төлемдер.

3. Нарық жобаларын зерделеуде және жүзеге асыруда муниципалды ақшаға екпін беруді, өнімді сақтауда субсидияларға мән беруді және өнімді тасымалдауға сәйкес автомобиль көлігі қызметін қамтамасыз ететін сауда-саттықты қалыптастыруға жәрдемдесу.

4. Өндірістік өнімділікті арттыруды қамтамасыз ететін ұзақ мерзімді орналастыру іс-шараларын жүзеге асыруда коммуналдық ақшаның екпінін көздейтін өндірістік инфрақұрылымды қалыптастыруға жәрдемдесу, - өндірістік бөлмелерді салуға, суландыруды жүзеге асыруға субсидиялар жоспарлары, мелиорация, сонымен қатар фермерлік ұйымдарды құруға көмектесу. Өсімдік шаруашылығы мен қой шаруашылығы біздің дәуірде де таяу болашақта халықтың өмір сүруінің негізгі негізі болып қала береді; ауылшаруашылық өнімінің қомақты үлесі ешбір жағдайда халық шаруашылығының экономикасының басқа салаларында қайта өндірілуде, әріп азық-түліктің басқа түрлерімен ауыстырылады. Осы себепті біздің кезеңдегі басты мақсат – ауыл шаруашылығы саласының экономикасын барынша арттыру. Бүгінгі таңда ауылшаруашылық өнімдерін өндірудің үлкен әлеуеті бар Қазақстан әлі де көп азық-түлікті (40%) импорттайды, ал

саланың өзі жеткілікті қарқынмен дамымай отыр. АСА-ның басты мәселесі – мемлекеттік қолдаудың төмендігі.

Сурет 2 – 2022 жылы ҚР ЖІӨ-дегі ауыл шаруашылығының үлесі, %

АСА-ның басты мәселесі – мемлекеттік қолдаудың төмендігі. Мысалы, Беларусьте мемлекеттік қолдау деңгейі ауыл шаруашылығында жалпы ішкі өнімнің 17 пайызын, Ресейде 7 пайызын, ал Қазақстанда бестен аспайды. Бұл ретте Қазақстандағы қондырғыны өндіруге кететін шығын Еуропа елдерімен салыстырғанда 3 есеге жоғары. Кешенді басқару ұйымдарының құзыреттілік дәрежесі, мекемелердің белгілі бір заңдарды қабылдауға ұмтылысы, оларға берілген мүмкіндіктерді пайдалануы ерекше қызығушылық тудырады, бірақ сонымен қатар, бар ресурстарды дұрыс пайдалану. Мемлекеттік көмек тұжырымдамасы икемді болуы және кешеннің ағымдағы және ұзақ мерзімді қажеттіліктерін қанағаттандыруы керек. Мемлекеттік реттеу тұжырымдамаларының өнімділігін арттыру мақсатында кешен ауыл шаруашылығы экономикасын қалыптастыруға тиімді әсер ететін кейбір мәселелерді шешуі керек: ауыл шаруашылығы алқаптарын пайдаланудың өнімділігін арттыру. Біздің заманымызда ауыл шаруашылығы алқаптарын тиімсіз және негізсіз пайдаланумен байланысты қиындықтар бар. Мұндай жағдайлардың әділ факторларының бірі аумақты иеленуге байланысты төлемнің төмендігі болып саналады, бұл аумақты болашақта алуға, оны мақсатына сәйкес ешбір жолмен пайдаланбауға және сондай-ақ елеулі шығындарды көтермейді.

Пайдаланылған дереккөздердің тізімі:

1. Болоболов А. Государственное регулирование аграрной сферы экономики /А. Болоболов, В.Сидоренко //Международный сельскохозяйственный журнал. – 2018. - №6. – С. 10-14.2. Бондина Н. Проблемы кредитования в сельском хозяйстве / Н. Бондина, И. Бондин // Международный сельскохозяйственный журнал. – №6. – С. 42-43.

О НЕОБХОДИМОСТИ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОДДЕРЖКИ ЭКСПОРТНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

На текущий момент в Казахстане существует широкий спектр мер государственной поддержки экспортеров. Осуществляют эту поддержку национальные институты Республики Казахстан. К основным из них относятся: АО «Центр развития торговой политики «Qaztrade», АО «Фонд развития предпринимательства «DAMU», АО «Экспортная страховая компания «KazakhExport», Национальная палата предпринимателей «Атамекен», АО «Национальная компания «KAZAKH INVEST», АО «Казахстанский центр индустрии и экспорта «QazIndustry», РГП «Казахстанский Институт Стандартизации и Метрологии», АО «Банк Развития Казахстана», АО «KTZ Express», АО «НК «Продовольственная контрактная корпорация», АО «Аграрная кредитная корпорация». Каждый из них выполняет свою роль в сопровождении, обучении или финансировании экспортопроизводителей. Деятельность этих институтов представлена в таблице 1.

Таблица 1 – Национальные институты Казахстана, осуществляющие экспортную поддержку, и меры их поддержки

№	Наименование национального института	Меры государственной поддержки экспортеров
1	АО «Центр развития торговой политики «Qaztrade»	Экспортная аналитика и консалтинг
		Возмещение части затрат экспортеров
		Обучение экспортеров
		Экспортная акселерация
		Вывод экспортеров на e-площадки
2	АО «Фонд развития предпринимательства «DAMU»	Обеспечение работы единого экспортного портала
		Финансирование экспортеров через обусловленное размещение средств
		Гарантирование кредитов экспортерам
		Субсидирование ставки вознаграждения экспортерам
3	АО «Экспортная страховая компания «KazakhExport»	Обучение и сопровождение экспортеров
		Поиск зарубежных покупателей
		Содействие в работе с зарубежными покупателями
4	Национальная палата предпринимателей «Атамекен»	Финансирование экспортеров в банках при нехватке залогов
		Продажа и покупка оборудования экспортеров в лизинг
4	Национальная палата предпринимателей «Атамекен»	Представительство и защита интересов экспортеров
		Выдача экспортерам сертификатов о происхождении товаров